

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

_____ Іван МИРОНЮК

« ____ » _____ 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВА

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітня програма	Право
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні концепції права» для здобуття вищої освіти галузі знань **08 Право** спеціальності **081 Право** освітньо-наукової програми **Право**.

Розробник: Пеца Д.Д. - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____ Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол № 2 від «08» вересня 2025 року

Голова науково-методичної комісії _____ Павло ЧЕРЕВКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
	Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,7 самостійної роботи – 5,5	1-й
	Лекції:
	24
	Практичні (семінарські):
Вид підсумкового контролю: Денна форма навчання – залік	24
	Лабораторні:
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:
	72

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни «Сучасні концепції права»: ознайомлення здобувачів ступеня доктора філософії із основними теоретико-філософськими правовими ідеями і поглядами, що склалися у сучасній теорії та філософії права; оволодіння аспірантами теоретико-філософськими правовими поняттями і категоріями, що відіграють основоположну роль у системі юридичних знань.

У першу чергу це пов'язано з розглядом питань, що стосуються завдань та функцій теоретико-філософського осмислення правової дійсності, пріоритетних напрямів сучасної теоретико-філософської думки, концепцій праворозуміння тощо. У межах вивчення навчальної дисципліни реалізується раціональне поєднання загальноосвітнього та професійного навчання аспірантів, максимальне наближення курсу до специфіки правознавчого фаху. Її доповнено теоретичним матеріалом, значимим із точки зору інтенсифікації діяльності в різних галузях юридичної практики.

Особлива увага у вивченні предмета приділяється світоглядним аспектам у межах різних типів праворозуміння, сутнісним характеристикам фундаментальних правових категорій (право, закон, правові принципи, права людини, правові норми, моральні норми, справедливість, рівність, свобода, відповідальність та ін.), а також особливостям інтерпретації правових феноменів, враховуючи філософське підґрунтя тієї чи іншої правової концепції. Вивчення предмету «Сучасні концепції права» дає можливість поєднати філософський та теоретико-правовий підходи щодо актуальних проблем сучасної правової дійсності.

Завдання дисципліни «Сучасні концепції права»: вивчення навчальної дисципліни «Сучасні концепції права» надасть можливість здобувачам ступеня доктора філософії у своїй навчальній і науковій діяльності застосовувати надбання різних правових шкіл у процесі осмислення різноманітних не тільки правових, але і суспільно-політичних та культурологічних проблем. Це, у свою чергу, буде сприяти якісному і всебічному оволодінню аспірантами здобутків світової і вітчизняної правової доктрини з питань, що входять до предмету навчальної дисципліни.

У майбутньому у практичній діяльності знання, що були отримані під час вивчення цієї навчальної дисципліни, будуть сприяти їх більш цілісній і цілеспрямованій діяльності як юристів, що практикують, або державних управлінців, які займають відповідні посади, або вчених – дослідників.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен оволодіти наступні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до утворення абстрактних понять і оперування ними, до критичної оцінки й переосмислення накопиченого досвіду (власного і чужого), та до рефлексування загальносуспільної та професійної діяльності;

ЗК03. Здатність працювати в команді науковців, розробляти наукові проекти та управляти ними;

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;

ЗК05. Здатність з нових дослідницьких позицій формулювати належну методологічну базу власного наукового дослідження, усвідомлювати його актуальність, визначати мету та цілі, а також оцінювати його якість.

Фахові компетентності спеціальності:

СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей;

СК02. Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій;

СК04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері права та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності;

СК08. Здатність до формулювань юридичних конструкцій і перевірка їх адекватності шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових правових ідей;

СК09. Здатність до ведення діалогу й аргументування під час наукових і ділових дискусій, переговорів, судових дебатів, публічного виступу в судах та інших органах.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Сучасні концепції права» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньо-наукової програми (ОНП):

ОК 02. Філософія науки.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-наукової програми «Право», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.	ПРН01
Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	ПРН03
Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого правового та загально-соціального контекстів.	ПРН04
Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з права та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного	ПРН05

наукового інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу передових концептуальних і методологічних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням стандартів академічної та професійної етики.	
Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.	ПРН11

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Сучасні концепції права»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати сучасні концепції права та напрями правової думки, засвоювати базові принципи правового мислення, критично аналізувати проблеми сучасних доктрин, працювати з першоджерелами, формувати власні наукові підходи, проявляти креативність і генерувати нові правові ідеї, здійснювати самостійні дослідження та застосовувати їх результати у правовій практиці.	ПРН01
Знати застосовувати здобутки сучасних правових концепцій у практичній діяльності, пропонувати рекомендації для вдосконалення правової системи та її інститутів. Уміти використовувати знання історії та сучасного стану правової думки у практиці, орієнтуватися в основних тенденціях розвитку права. Користуватися понятійно-категоріальним апаратом та формувати власні позиції щодо правових явищ.	ПРН03
Уміти брати участь у наукових дискусіях, обґрунтовувати власну позицію, формувати пропозиції та рекомендації для вирішення правових проблем. Знати формулювати й перевіряти наукові гіпотези, аргументувати власні висновки на основі наукових джерел та досліджень, здійснювати всебічний аналіз правових проблем у суспільному контексті.	ПРН04
Уміння організовувати і здійснювати наукові дослідження, застосовувати сучасні методи аналізу правових проблем, дотримуватися академічної доброчесності та етичних стандартів, оцінювати результати власної наукової діяльності та робіт інших дослідників, формулювати нові юридичні конструкції, перевіряти їх адекватність, працювати у міжнародному науковому просторі.	ПРН05
Знати використовувати сучасні методи інтерпретації права, орієнтуватися у національній, міжнародній та європейській правових концепціях, проводити порівняльний аналіз правових явищ і процесів, застосовувати результати цього аналізу у правозастосовчій діяльності, приймати обґрунтовані рішення на основі доктринальних підходів та сучасних правових доктрин.	ПРН11

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Основними видами навчальних занять є: лекція, практичне заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, консультація.

Види навчальних занять проводяться у таких формах: пояснення, розповідь, навчальна дискусія, самостійна робота.

Методи навчання: метод юридичного аргументу; порівняльно-правовий метод; пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: заслуховування виступів у ході проведення семінарських (практичних) занять; виконання кожним із здобувач освіти індивідуального творчого завдання (науковий проект), яке захищається у вигляді усної доповіді з питань досліджуваної індивідуальної теми у рамках навчальної дисципліни.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Підготовка наукового проєкту та його презентація перед аудиторією	Сума
T1	T2	T3	70	100
10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота		Підготовка наукового проєкту та його презентація перед аудиторією	Сума
T1	T2	70	100
15	15		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30
Науковий проєкт		70
Разом	6	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30
Науковий проєкт		70
Разом	6	100

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувач освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач освіти, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 35 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращення він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

Переведення даних із 100-бальної шкали оцінювання у 5-бальну здійснюється в такому порядку:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок оцінювання знань здобувач освіти за результатами заліку:

Оцінка відмінно (A) виставляється, коли здобувач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання здобувач застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (B) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань здобувач застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (C) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (D) виставляється, коли здобувач розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач освіти припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (E) виставляється, коли здобувач не повністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у здобувача.

Оцінка незадовільно (FX) виставляється здобувачу, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило, такий здобувач виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (F) виставляється здобувачу, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами контролю знань здобувачу дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре» та «задовільно». здобувач має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. Неопозитивістські концепції права

Особливості генезису та становлення ідей правового позитивізму. Класичний правовий позитивізм: основні принципи та характерні риси (Дж. Остін, О. Конт, К. Бергбом та ін.). Розуміння права як продукту діяльності держави. Абсолютизація ролі держави. Ототожнення права і закону. Заперечення можливості пізнання сутності права. Ціннісно-нейтральне бачення права.

Неопозитивізм: передумови виникнення та методологічне підґрунтя. Нормативізм як напрям юридичного неопозитивізму. Чисте вчення Г. Кельзена. Аналітична юриспруденція як напрям юридичного неопозитивізму. Особливості концепції права Г. Харта.

Тема 2. Сучасні концепції природного права.

Особливості генезису та становлення природно-правового мислення. Класична природно-правова концепція: основні позиції (Г. Гроцій, Ш.-Л. Монтеск'є, Вольтер, Ж. – Ж. Руссо, Дж. Локк та інші). Типологія сучасних концепцій природного права.

Екзистенціально-феноменологічна концепція права (М. Гайдеггер, Е. Фехнер, В. Майхоффер, Г. Кон, Р. Марчич, Г. Коїнг, М. Мюллер, А. Рейнах (Райнах), Е. Гуссерль, Е. Вольф, М.М.Алексєєв). Герменевтична концепція права (М. Гайдеггер, Г. Гадамер, Г. Коїнг, Ю. Хабермас, А. Кауфманн, П. Рікер). Комунікативно-дискурсивна концепція права (К.-О. Апель, Ю. Габермас, О. Хеффе).

Правова концепція Л. Фуллера. Особливості праворозуміння крізь призму поглядів Р. Дворкіна. Онтологічна концепція Р. Марчича. Неотомістські концепції природного права (Ж. Марітен, Ж. Дабен, Й. Месснер, А. Ауер). Неопретестанські концепції природного права (К. Барт, Х. Домбоіс, Ерік Вольф, Ернест Вольф, Ф.Хорст)).

Тема 3. Соціологічна концепція права.

Класична соціологічна концепція права: особливості генезису та концептуальні засади. Соціологічна теорія Р.фон Ієрінга. Концепція боротьби за право. Соціологічна концепція Р. Паунда. «Інструментальний прагматичний підхід» до вивчення права. Концепція «живого» (вільного) права (Є. Ерліх, Е. Юнг, Е. Фукс). «Вільне правознаходження» у судовій практиці. Правовий реалізм в американській правовій традиції (Дж. Френк, О. Холмс, К.Ллевелін): основні позиції. Французька школа соціології права (Л. Дюгі, М. Оріу, Е. Дюркгейм, Ж.Карбон'є): концептуальні засади.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 4. Психологічна концепція права.

Зв'язок психології і права: онтогносеологічні засади психологізації права. Психологічна концепція права Леона Петражицького. Моральні та правові емоції. Розуміння права як специфічного психічного переживання імперативно-атрибутивного характеру. Філософія фрейдизму та психоаналіз правовідносин. Психоаналіз як одна з філософсько-психологічних концепцій ХХ століття. Вплив психоаналізу на тлумачення права. Основні типи сучасних психологічних концепцій права.

Сучасний розвиток психологічного напрямку в праві. Орієнтація на сферу застосування права і судової правотворчості, їх психологічне обґрунтування. Психологічне розширення джерел права в концепції М. Румпфа. Правовий інстинкт в концепції А. Штурма. Суперечка кодифікаційного та правового почуття у концепції А. Хохе.

Тема 5. Інтегративна концепція права.

Інтегративний напрям у праві: особливості генезису та концептуальні засади. Інтегральна юриспруденція Дж. Холла. Інтегративна юриспруденція як поєднання положень теорій природного права, юридичного позитивізму із соціологічним розумінням. Ідеї інтегрального праворозуміння Г. Бермана. Синтезована юриспруденція, що включає правовий позитивізм, теорію природного права і історичну школу.

Особлива роль історичної юриспруденції у процесі об'єднання правового позитивізму та школи природного права. Інтегральний підхід у поглядах на право Ж.-Л. Бержеля. Розуміння інтегрального підходу до права як соціальної реальності, вимоги часу в умовах глобалізації і перспектив інтеграції правових систем. В. Кравітц та інтегральна концепція права. Системність (системний підхід) як необхідна складова формування інтегральної теорії права, яка поєднує філософські, юридико-соціологічні та теоретико-догматичні знання про право.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		с	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Неопозитивістські концепції права	20	4	4			12
Тема 2. Сучасні концепції природного права	20	4	4			12
Тема 3. Соціологічна концепція права	20	4	4			12

Всього годин за змістовий модуль 1	60	12	12			36
Тема 4. Психологічна концепція права	30	6	6			18
Тема 5. Інтегративна концепція права	30	6	6			18
Всього годин за змістовий модуль 2	60	12	12			36
Всього	120	24	24			72

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Неопозитивістські концепції права	4
2.	Сучасні концепції природного права	4
3.	Соціологічна концепція права	4
4.	Психологічна концепція права	6
5.	Інтегративна концепція права	6
Разом		24

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Аналітична юриспруденція Г. Харта. Герменевтична концепція права (А. Кауфманн, П. Рікер).	12
2.	Інтегративний напрям у праві: особливості генезису та концептуальні засади. Інтегральна юриспруденція Дж. Холла.	12
3.	Комунікативно-дискурсивна концепція права (К.-О. Апель, Ю. Габермас). Концепція правового реалізму (Дж. Френк, Р. Познер, К. Ллевеллін, О. Голмс). Концепція права Г. Харта. Концепція «живого» (вільного) права (Є. Ерліх, Е. Юнг, Е. Фукс).	12
4.	Основні типи сучасних психологічних концепцій права. Психоаналіз як одна з філософсько-психологічних концепцій ХХ століття. Правовий реалізм в американській правовій доктрині (Дж. Френк, О. Холмс, К.Ллевеллін): основні позиції.	18
5.	Феноменологічно-екзистенціальна філософія права (М. Гайдеггер, Е. Фехнер, В. Майхоффер, Г. Кон А. Рейнах, Е. Гуссерль). Філософсько-правові погляди Л. Фуллера. Філософсько-правові погляди Р. Дворкіна. «Чиста теорія права» Г. Кельзена.	18
Разом		72

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Філософія права, підручник 2023. 424 с.
2. Козюбра М. Практична філософія права. Монографія. Київ. 2024. 496с.
3. Козюбра М.І. Практична філософія права: монографія. Київ: Дух і Літера, 2024. 496 с.
4. Петришин О.В., Лук'янов Д. В., Максимов С.І., Смородинський В.С. та ін. Загальна теорія права: підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків. Право, 2020. 568 с.
5. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

Допоміжна література:

1. Ванджурак Р. Вплив давньогрецької філософії права на сучасну українську юриспруденцію: монографія. Київ. Вістка, 2023. 248 с.
2. Вовк В.М., Налуцишин В.М. Суспільна мораль і право. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. 2024. Випуск 81: ч. 3. С. 303-307.
3. Гоцуляк Ю.В., Михайліна Т.В. Ідеї свободи та власності як вихідних принципів формування правових відносин у вченні Г. Гегеля. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса.2022. № 2. С. 5-12
4. Гутника, А. І., Лукашука, І. І., Мартенса, Ф. Ф., Мартиновського, Д. П., Медвідь, Л. П., Муравйова, В. І. Ткачука, О. В. Сучасні концепції розуміння принципів права збройних конфліктів як усталеної категорії та доміанти міжнародних відносин. *Міжнародне гуманітарне право та основи безпеки у період збройних.* 2025. С. 15-23.
5. Дієго Феліпе Арбелаез-Кампілло, Магда Джулісса Рохас-Богамон, Данильян О. Г. Дискурс з приводу категорій «універсальне громадянство», «права людини» і «глобалізація». Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія. 2021. № 1 (48). С. 11- 33.
6. Жаровська І. Правова поведінка та ідентичність людини в дискусійній парадигмі філософії права. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. 2024. Випуск 81: ч. 3. С. 308-312.
7. Костицький М.В., Кушакова-Костицька Н.В. Спроба діалектичного підходу до соціального та юридичного аналізу корупції. 2022. С.47-51
8. Костицький М.В., Кушакова-Костицька Н.В. Філософські проблеми правотворчості. Філософські та методологічні проблеми права, Т.1. Вип. 27. 2024. С.7-15
9. Лобода Ю. П., Яремко В. О., Яремко П. О., Мельник Р. В. Ганс Кельзен про світовий правопорядок: історично-філософський нарис однієї ідеї. Наукові записки Львівського національного університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск № 36/2023. С. 288-293.
10. Луць Л. А. Принцип правової визначеності: сучасний стан та перспективи. Юридичний науковий електронний журнал. № 8.2023. С. 21-27.
11. Середюк В.В., Дудар С.К. Формула Густава Радбруха: концептуальний аналіз та практичне значення. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. 2024. Випуск 84. Ч. 4. С. 389-396.

12. Сливка С. Антиномічна природа штучного права. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки». Том 11, № 2 (42), 2024. С. 159-164.
13. Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій: монографія/ О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко та ін.; за ред. О. Г. Данильяна. Харків: Право. 2020. 344 с.
14. Токарська А. Комунікативна культура і філософія моралі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки». № 3 (39), 2023.С. 46-50.
15. Шашкова Л.О. Наукова комунікація в складних соціальних контекстах: підходи соціальної філософії науки та соціальної епістемології. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. № 1(39). 2024. С. 23-28.
16. Шашкова Л.О., Крилова С.А. Академічна доброчесність і академічна харизма вченого: цінності відкритості й довіри. Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник. № 2(22). 2023. С.86-90

Нормативно-правові акти України:

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 19 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI: станом на 16 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV: станом на 8 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
7. Господарський процесуальний кодекс України : Кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
8. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV: станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
9. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. <http://www.echr.coe.int> - офіційний сайт Європейського суду з прав людини;
2. <http://eurocourt.in.ua> - Український портал практики Європейського суду з прав людини;
3. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index> - Верховна Рада України;
4. <http://www.ombudsman.gov.ua> - Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
5. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.